

1 Úvod

Česká školní inspekce předkládá tematickou zprávu z inspekční činnosti zaměřené na individuální vzdělávání žáků na 1. stupni základní školy (tzv. domácí vzdělávání), která byla realizována podle § 174 odst. 2 písm. a) a d) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Domácí vzdělávání má počátky v 60. letech v USA a je povoleno ve všech státech Evropy s výjimkou Německa. Pokusné ověřování domácího vzdělávání žáků na 1. stupni základní školy probíhalo v České republice od r. 1998. Následně bylo jako forma individuálního vzdělávání od 1. ledna 2005 povoleno školským zákonem, který v § 41 upravuje podmínky pro povolení a zrušení individuálního vzdělávání, konání zkoušek a hodnocení individuálně vzdělávaných žáků a výdaje spojené s individuálním vzděláváním. Jako metodickou pomůcku pro ředitele škol ve věcech individuálního vzdělávání vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále i „MŠMT“) 19. června 2007 Informaci a doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k individuálnímu vzdělávání. V současné době je individuální vzdělávání povoleno stále pouze pro žáky 1. stupně základní škol, pokusné ověřování individuálního vzdělávání žáků na 2. stupni bylo prodlouženo na dobu neurčitou. V březnu 2016 však Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky schválila novelu školského zákona, která umožňuje individuální vzdělávání i na 2. stupni základní školy. Bude-li celý legislativní proces úspěšně dokončen, lze předpokládat účinnost této novely k 1. září 2016.

Tematická inspekční činnost byla realizována s cílem posoudit podmínky, průběh a výsledky individuálního vzdělávání na 1. stupni základních škol a poskytnout první relevantnější zpětnou vazbu o zkušenostech základních škol i vzdělávacího systému jako celku s touto formou alternativního vzdělávání. Inspekční činnost se skládala ze dvou částí – z inspekčního elektronického zjišťování a z inspekční činnosti přímo ve vybraných školách.

Inspekční elektronické zjišťování bylo realizováno před zahájením prezenční inspekční činnosti od 7. do 15. prosince 2015 v podobě on-line elektronického dotazníku, který vyplňovali ředitelé škol. Elektronické zjišťování bylo provedeno v souladu s § 174 odst. 2 písm. a) školského zákona a byly v něm osloveny všechny základní školy v České republice, které vzdělávají alespoň jednoho žáka na 1. stupni podle § 41 školského zákona, tj. v individuálním vzdělávání. Do inspekčního elektronického zjišťování tak bylo zapojeno celkem 212 základních škol.

Vzhledem ke skutečnosti, že individuálně vzdělávaní žáci mají povinnost konat každé pololetí zkoušky z příslušného učiva, a to ve škole, do níž byli přijati k plnění povinné školní docházky, byla následná prezenční inspekční činnost zaměřena právě na průběh těchto zkoušek. Prezenční inspekční činnost podle § 174 odst. 2 písm. a) a d) probíhala v termínech konání těchto zkoušek (leden a únor 2016). Přednostně byly vybrány školy, které poskytují individuální vzdělávání pro 3 a více žáků, celkem byla prezenční inspekční činnost provedena v 54 školách, v některých školách pak byl hodnocen a kontrolován průběh více zkoušek. Zkoušky se týkaly 470 žáků, tj. 35 % všech individuálně vzdělávaných žáků. Součástí prezenční inspekční činnosti byly také dotazníky pro zákonné zástupce/vzdělavatele žáků (dotázáno bylo celkem 297 zákonných zástupců/vzdělatelů).

Interpretace výsledků inspekční činnosti uváděné v tematické zprávě tedy zahrnují jak zjištění z inspekčního elektronického zjišťování, které bylo provedeno ve všech základních školách, které mají alespoň jednoho individuálně vzdělávaného žáka, tak zjištění z prezenční inspekční